

3. Viza – *Huso huso* (LINNAEUS, 1758)

Család: Tokfélék (Acipenseridae)

Angol név: Great sturgeon

Német név: Hausen

Védett. Eszmei értéke: 10 000 Ft.

Ismertetőjegyek

Megnyúlt, hengeres testű hal. Fiatal korban az orra még hegyes és aránylag hosszú, idővel lekerekedik és viszonylag rövidebbé válik. Nagy szája a hasoldalon nyílik, szinte a fej egyik szélétől a másikig ér. Alakja félholdszerű, az orr irányában domború ívű, az alsó ajak közepén megszakított. Négy sima, oldalról kissé lapított bajusza hátrahajtvá eléri a szájniylást. A farokrészen elhelyezkedő hátúszójában 62-73, a farkalatti úszójában 28-41 sugár van. Vértipkelyeinek száma a háton 11-14, a hason 9-12. Nagyra növő hal, kifejezett példányai 3 méternél nagyobb hosszúságot is elérhetnek.

Hasonló fajok

Rokonai közül a *vágótoknak* (4) nemcsak az alsó ajka megszakított, hanem a felsőt is két félre osztja egy befűződés. A *simatok* (5) ajka sehol nincs megszakítva, bajuszszerű rojtozottak. A vizeinkből már valószínűleg kipusztult *sőregtok* (6) orra feltűnően hosszú és keskeny. A *lénai tok* (7) szája kisebb, bajuszszerűnek eredési pontja közelebb esik az orrcsúcshoz, mint a szájhoz. A *kecsege* (8) szája kicsi, bajuszszerű rojtozottak.

Környezet

A viza tulajdonképpen tengeri hal, amely csak szaporodás alkalmával vándorol föl a folyók erősebb sodrású, kavicsos és homokos mederszakaszaira, ami részben a dévérzóna felső régióját, részben a márnázónát jelenti. Ívás után a szülők visszaindulnak a tengerbe, és hamarosan követik őket ivadékaik is.

Táplálék

A fiatalok kezdetben apró, fenéklakó gerinctelen állatokkal táplálkoznak, majd ahogyan növekednek, egyre inkább halfogyasztókká válnak. Nagyra nyitható széles szájukkal természetesebb halak zsákmányolására is képesek.

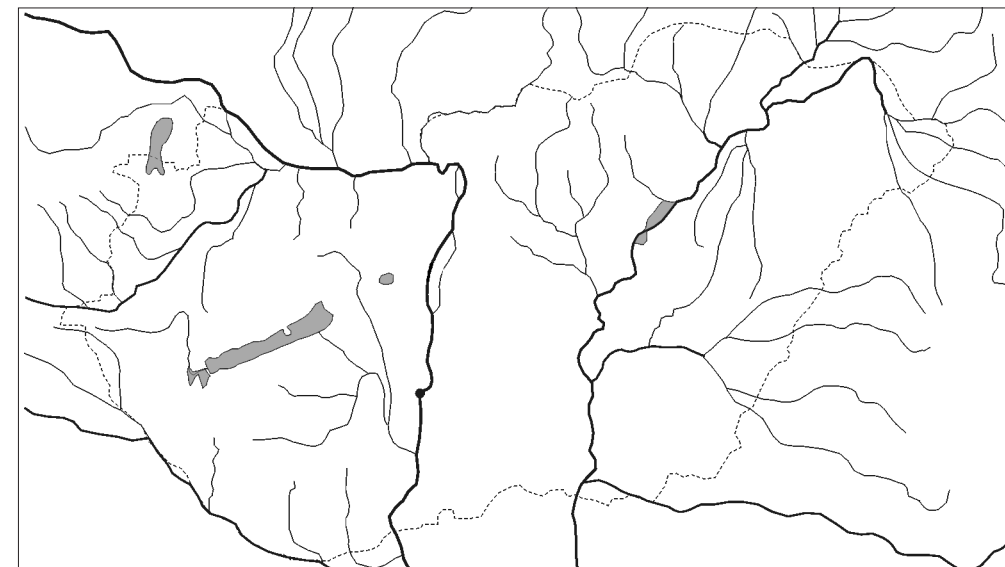
Szaporodás

A viza anadrom hal, amely szaporodáskor a tengerből az édesvizekbe vándorol. Az ivarérettséget elérő 12-16 éves ikrások és 19-22 éves tejesek egy része már ősszel, más része kora tavasszal kezdi meg vándorlását a folyók sodrottabb szakaszai felé, ahol a kavicsos, sóderes mederfenékre ívik. Az ikraszemek száma 0,5-7 millió, átmérőjük 2,5-3 mm.

Elterjedés

Főként a Fekete-, az Azovi- és a Kaszpi-tengerben él, de egy kisebb állománya az Adriai-tengerben is megtalálható. A Dunán felúszó példányok révén őshonos vándorhalunk. Régebben valamennyi nagyobb folyóvizükből fogták, így a Drávából, a Tiszából, a Marosból és a Körösből is. A Tiszából 1920-ban Vásárosnaménynál, 1933-ban Tiszafürednél, 1953-ban Tiszakécskénél még fogtak vizát, utóbb azonban már kizárólag a Dunából, és onnan is csak elvétve került elő egy-egy példány. A legutóbbi három vizát a Dunából fogták: 1957-ben Paksnál egy 270 centist, 1972-ben Ercsinél egy 120 kg-osat és Paksnál 1987-ben egy 300 centis, 180 kilós példányt. Az utóbbi 2 évtized egyetlen észlelési adata tehát:

- Duna (Paks, 1987).

Jelentőség

Amikor vizeinkben még rendszeresen megjelentek a vándorló tokfélék, a vizafogás a halászat meghatározó jelentőségű ágazata volt. Ma már komolyabb mértékben csak a tengerparti országokban fogják, de ott is nagyon megritkult. Húsa is jó minőségű, de kiváltképp ikráját értékelik nagyra, amelyből a fekete kaviár készül. Vizeinkben – különösen a Duna vaskapui vízlépcsőjének megépítése óta – rendkívüli ritkaságnak számít, ezért törvény védi, fogása tilos.